

Alte Drucke

**IVRIS || CIVILIS ROM. || INITIA ET PRO-||GRESSVS. || AD
LEGES XII. TABV-||LARVM BREVIS || commentatio. || EX
VLPIANI FRAGM. || TITVLI XXIX. ...**

Crespin, Jean

[Genf], 1568

LECTORI.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150618

LECTOR I.

EX Aduersariis A. Turnebi hominis a-
cutiss. etiam colligere lubet (vt ex a-
liis viris doctiss. nonnulla quæ ad sin-
gularem quarundam XII. Tab. legum,
verborumque Iuris cum restitutionem tum inter-
pretationem facere videntur: & his tanquam va-
riis plumis Enchiridium Appendicis huius ad In-
stitutiones ciuiles, concludere.

LEgem, ait, XII. Tab. quæ his verbis est con-
cepta, *Cui testimonium defuerit, is tertius diebus ob-
portum ob vagulationem ito.* scio à Iurisconsultis do-
ctissimis huius memoriæ variè exponi, & magno
studio ab illis semisepultas legum earum reliquias
effodi: quosdam etiam quadam Decemvirali po-
testate leges scribere & rogare: tentabo tamen
hac in lege sensum, qui mihi probabilis videatur,
explanare: neque verò debeo excludi ab hac in-
terpretatione, quæ velint nolint tota coniecturæ
est, vt sagacis sit hominis & mediocriter eruditi
eam captare, non solius Iurisconsulti.

*5. exposita,
pagina 41.*

Puto igitur significari si testis ei defuerit, qui
litem habuit, ei licere *comperendinationis die*, id est, *Comperen-
die tertio*, ante eius ædes liberè conqueri & im-
plorare eius testimonium, conuitiūque recusan-
ti facere. Nam à *vagio* *vagilo* & *vagulo* deducitur, *Vagio*
vnde *vagulatio*, quod conquerentis & plorantis est: *Vagulo*
nec assentior iis, qui à *vagor* deducunt, nec qui
obuagulatū legunt, quum *vagulationem* Festus
planè apertèque legat, & interpretetur, sitque ob
vagulationem dictum antiquo more pro ad *vagu-
lationem*.

Et quoniā verba XII. Tab. modis omnibus vi-
deo interpolari atque mutari, nec per nostram li-
M. i.

eere eorum sepultis manibus inscitiam quiescere
(nam quæ non intelligimus, protinus ad nostrum
captum scribimus atque formamus) ipse quoque
pari ac reliqui in eas temeritate ac vesania gras-
sabor.

5. pag. 44.

L Ex est apud Porphyriionem interpretem Ho-
ratii, sed ita balbutiens, ut à nemine intelliga-
tur, & tamen loquatur quicquid cuius collibuit,
Si vis vocationi testamini igitur rem capito antestari:
Ego eius verba sic concipienda puto, *Si in ius vo-*
cat, ni it, antestatus manum iniecit, aurem antestati
capito. & ut opinor, non longè recedunt ista à ve-
stigiis depravationum vetustarum. Nam in illo,
mi ni igitur, mihi latitare videtur *manum iniecit*
cum prior *aureis* syllaba: & nominatim disertè-
que monent interpretes proditam lege actionem
iniuriarum in oñ fuisse, qui sine antestatione ma-
num inieciisset.

5. pag. 24.

A Lia in lege, *Si pater filium ter venundabit, fi-*
lius à patre liber esto: non ut editur *venundavit*,
legendum credo. non enim possum credere, De-
cem viros *davit* scripsisse: & animaduerti non in-
frequenter in futuro leges loqui solere.

5. pag. 34.

A Liam etiam legem aduersus nos vindicem
apud Gellium, sed valdè corrupta: quam sic lego,
Qui si erit testatos libripensue fuerit, ni testimonium
fateatur, improbus intestabilisque esto, alii pro fatea-
tur, fariatur edunt, alii feriatur, non malè etiam
ferat legeretur: testatus autem est antestatus, quo
pacto & scribenti non repugnabo: in Gellio, testa-
tio peruersissimè scribitur.

5. pag. 45.

V Indiciam ferre est sententia decretòque ob-
tinere rem: dicebat enim vindicias iudex, fe-
rebat vindicias, qui rem obtinebat: sed si vindi-
ciam ille tulerat, qui non debuerat, tribus arbi-
tris datis, duplione damnum luebat. lex enim erat,
Si vindiciam falsam tulit, rei sine liti arbitros tres
dato,

NOTÆ XII. TAB.

dato, eorum arbitrii fructus duplione damnum decidi-
to. Significant & vindiciæ manus correptionem,
καρπησμός à Clemente vocatur, à Charisio καρ-
σεια, quòd manus brachiale caperetur, qui car-
pus dicitur. Id & Gellius indicat scribens, Vindi-
ciæ correptione manus in re atque loco præsentì apud
Prætores fiebant. Ex eo etiam adsertor καρπησ-
& adsertio καρπησεια vocatur, vt in lexico Lati-
no Græco reperi. Sunt & vindiciæ libertas Cha-
risio auctore, qui ἐλευθερίαν explicat.

EST & in Gellio lex, *Ante meridiem causam con-* §. pag. 22.
scito, quæ perorant ambo præsentès: hîc ego eis fa-
cilè assentior, qui *causam conuicito*, legunt: nā hoc
fieri lex non vult, nisi vtraque parte præsentè. ne-
que tantum rei causam conuiciunt: sed eam quo-
que iudex *conoscere* dicitur, cum audit. *conoscere caus-*
tem causam pro cognoscere Latine dici non pos-
se reor, vitiososque Gellii codices arbitror. Nam
in Cornificii antiquis libris *conuicito* indubitanter
sine vlla vitii aut lituræ suspitione scribitur. *Post* §. pag. 23.
meridiem, inquit, præsentì litem addicito, si ambo præ-
sentès.

Hîc *lis*, res est de qua controuersia est, quæ ad-
dicatur alteri, præsentè tamen aduersario. Nam eo
absentè non temerè statim adiudicare præsentì
rem solebant, sed compendinabant. Itaque de
Claudio vt nouum scribitur, *absentibus secundum*
præsentès facillè dabat. legere tamen quidam ma-
lunt, *Litem adicito*, vt eodem die coniectioni lis
adiiciatur.

Quod autem additur, *Sol occasus suprema* §. pag. 23.
tempestas esto, significat post occasum solis
cognoscendas causas non esse nec iudicandum:
sed tum iudicium esse dimittendum. Igitur *ocassus*
solis est supremum tempus diei vltimūque iu-
dicantibus.

Alia est lex de iuncto tigno XII. Tab. verbo §. pag. 31.
nescio quo concipiu contaminata, aut, vt alii e-
M. ii.

mendant, capulo capularis facta: quam ego sic scribendam puto, & fortasse turpius inquinabo fœdabóque: *Tignum iunctum adibus vineæq; copula ne soluito*, ut lex vetet tignum vindicari & extrahi ex adibus & vinearum maceria, aut aliquo earum compluio aut iugo.

Capuli.

§. pag. 51.

Capita.

Nunquam putavi capulos egere tignis: fauet emendationi, quod Iurisconsulti tantum *de tigno in vinea & adibus* legem XII. Tab. loquam scribunt, nec capuli meminerunt, sed nec Festus ipse: verum quia in antiquis libris partim *concapet*, partim *concapu* reperitur, neque eorum negligēda est auctoritas, fortasse hac formula lex sit edenda, *Tignum iunctum adibus vineæq; cum capite, ne soluito*: nam capite iunguntur tigna, & vineis quum alligantur innectunturque vitibus, & ædificiorum parietibus quum inseruntur indunturque: vel potius in vinea iunguntur cum aliquo vitis capite: nam *capita* vitium stirpes dici non ignorat, qui scriptores rei rusticæ legit: sed & Maro ita usurpat,

—supereſt deducere terram, Sapius ad capita:

l. i. ff. de tigno iuncto.

Hanc interpretationem veriolem puto, posteriorēque scripturam legis certiorē existimo: sed omnium sincerissimam, *Tignum iunctum adibus vineæve ne vindicato, ne soluito*. huic quidem fauet Vlpiani interpretatio, qua dicit legem XII. Tab. neque *soluere* permittere furtium tignum iunctum ædibus vineæve, neque *vindicare*, non deerit fortasse, qui *neve capito, neve soluito* scribat.

Lex XII. Tabul.

Sibiūgam libri primi de Oratore locum alium, quem & emendare & explicare conabor. *Vel si causam ageres militis patrem eius, ut soles, dicendo à mortuis excitasses, statuiſſes ante oculos, complexus eſſet filium, flēnsque eum centum viris commendasset: lapides mehercule omnes flere ac lamentari coēgiſſes: ut totū illud, ut i lingua nūcupaſſit, nō in XII. Tab. quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magico carmine scriptum videretur.* Non dubito, quin quum in omnibus

SINGVLARIA.

omnibus libris veteribus magistri scriptum reperiatur, ea sit sincera germanaque scriptura, quæ non intellecta in magum degenerauerit. eam arbitror probatum iri bonis & intelligentibus, vbi explicata fuerit. Agit lege in hereditatem testamento patris exheres filius, non tamen nominatim exheredatus, sed alio herede scripto, quum ipse militiæ mortuus existimatus esset. Eam igitur causam si Crassus egisset, carmen illud XII. Tab.

Uti lingua nuncupasset, ita ius esto,

quo nexa, mancipia, testamenta, confirmantur: *Nexa.*
iniuriam iniustumque increpasset, neque tam legum carmen, quam magistrorum bona debitorum *Testamenta.*
proscribentium, & à liberis debitorum ad alienos transferentium clamasset, præsertim quum eo *Mancipia.*
testamento, veluti auctione, ad extraneum bona transitura essent. *Carmen autem magistri* interpretor, tabellam, quam magister proponebat, & quam *Carmen magistri.*
proscribebat se alicuius bona venditurum. Eius enim olim, qui multis debebat latitabatque, neque defendebatur, creditores Prætorem adibant, apud quem querebantur, bonorumque possessionem petebant: quam & Prætor dabat, atque in diem certam ea possidebant: quæ quum venerat, Prætorem rursus adibant, petebantque sibi ut liceret vnum è suo numero deligere, qui bonorum venditioni præesset, qui *Magister* dicebatur: is in compitis celebribus, & frequentibus vrbis locis *Ritus venditionis bonorum.*
Tab. proponebat. se debitoris bona venditurum his verbis: TITIVS debitor noster incidit in causam venditionis bonorum, nos creditores eius bona vendemus: qui volet emptor accedat. hanc, ut opinor, proscriptionem Cicero hic appellat magistrum carmen.

IN edicto Iustiniani, quo iuris auctoritas confirmatur, *Antecessores* homines legum peritos & iuris, etiam si non sint professores, existimo, ab honore, quod aliis qui ius non didicere antecessoribus nomen.

dant, sic Apostolorum principes Tertullianus antecessores vocat, vt lib. 5. aduersus Marcionem, quam Paulus sciret se non in vacuū cucurrisse, quam dexteris ei darent antecessores. & libro primo, tunc primum cum antecessoribus Apostolis conferebat. Nec verò eos laudo qui Antecessores esse legendum contendunt, quæ vox Latinis hominibus insolens

Ἀντικένωρ.

& inaudita est. Nam Hesychiū, in quo ἀντικένωρ scribitur, non satis locupletem & idoneum testem arbitror, quū præsertim verba Latina ore Græco plerumque corruptius concipi sciam. In ea con-

Dupondij.

stitutione Dupondij appellantur, auditores primi anni: quamobrem, in controuersiam venit. ego, vt aliorum sententias omittam, sic eos appellatos existimo ridiculè, quòd non essent magni pretii: sed duorum assium, vt si triobolares aut diobolares auditores diceres. nam dupōdius duos asses significat, vel xxiiii vncias, vel xvi sescuncias, ac pro pecunia parua ponitur. Cicero pro Quintio, si dupondius tuus ageretur sex Nani, si in paruula re captionis aliquid vererere. In eadem constitutione lytas

Diobolares
auditores.

ΑΤΤΑΙ.

solutos interpretantur quidam, magno sanè flagitio: αὐτοὶ enim non αὐτὰ dici debuerunt. ego solutores interpretor, qui iam tantos progressus habent in iure, vt de eo respondere propè possint, & quæstiones soluere: atque ii erant, qui responsis prudentum, & quæstionibus operam dabant. eos propè expressisse Iuuenalis hoc versu videtur,

[Qui iuris nodos, legūque anigmata soluat.

Προλύτης.

Idem est in Prolytis error, quos tanquam præsolutores interpretor, quòd etiam solutoribus, qui lytæ dicuntur, antecellant.

In l. 10. ff. de
iust. & iur.

A Nimaduerti Vlpianum in iustitiæ definitione Stoicorum æmulum esse: illi enim vitium inconstantia, virtutem constantia metiuntur: ac perturbationibus, quas omnes vitiosas arbitrantur, & inconstantes, tres opponunt constantias, quas laudi ducunt, hinc igitur adductus pronun-

ciant

SINGVLARIA.

ciauit iustitiam esse *perpetuam & constantem* vo- *Constans &*
luntatem, ius suum cuique tribuentem. Quum au- *Perpetua.*
tem ius in cognitione & actione versetur, ac scien-
tia sit Iuriconsultorum, actio & officium omniū:
vtrūque complexus est Vlpianus. præcepta enim
ad officium & actionem pertinent, Iurispruden-
tia ad scientiam. Hic pars philosophiæ moralis
æquum dicebatur (Seneca præceptiū interpretatur,) quæ in præceptis versatur, quam in of-
ficiis Cicero pertractat. Ita enim scribit, *Omnis de*
officio duplex est questio; unum genus est, quod perti-
net ad finem bonorum, alterum quod positum est in præ-
ceptis. Rursum, *quorum autem officiorum præcepta*
traduntur, &c. Quū etiam definit iurisprudētiā, *§. Inst. tit. 1.*
rerum diuinarum & humanarū notitiā, nōne
ambitiōse affectat sapientiæ munus, & eius orna-
mento arti suæ decus quærit? Nam sapientia re-
rum diuinarum & humanarum cognitio dicitur,
& causarum quæ res eas efficiunt & continent.
eam scientiam libenter philosophis adimeret, suis
attribueret Vlpianus: qui etiam mihi videtur in
philosophorum inuidiam & contumeliā appel-
lasse iuriconsultos iustitiæ sacerdotes, quasi deæ *Sacerdotes*
cuiusdam cultores, propterea quod philosophi *iustitia.*
Stoici suū sapientem solum verè sacerdotem pro-
fitebātur, quum Vlpianus asimulatam nō verā
nec sinceram eorum philosophiam prædicet.

Fol. 120. li. 6. enchiridio. & li. 12. ibidem, Codi-
dicem Theodosianum in quibusdam foliis.

M. iiii.

